

Paikannimien alalta. IV.²

Nimissä esiintyvä johdin *-ari* (*-äri*) on läheisessä suhteessa *-eri* ja *-uri* — johtimiin. Käsittelemme nyt vain ensinmainittua.

Alan laajalti tunnetusta nimestä *Hakkarainen*. *-ari*:n rinnalla on usein *-ara*, kun siihen liittyy vielä *-inen*. Nimen pohjamuoto on *Hakkari*, jonka tunnemme Nortamon klassillisesta *Hakri-Irosta*; olisi kirjoitettava *Hakkri* < *Hakkari*. Lempäälässä on niinkään *Hakkari*. Siitä johtuu *Hakkarainen*, joka ei ole ainoastaan savolainen, vaan eri tahoilla maatamme tavattava sukunimi. Kantasana on *hakki*, *hakkinen* 'naakka', siitä *Hakkila*.

Nukari-nimisiä taloja on useita. Sen kantana esiintyvä *nuka* löytyy virosta, jossa *nuga* merkitsee veistä.

Kolari Muonion- ja Tornionjoen varsilla ja *Koli*.

² Aikaisempia tämän sarjan kirjoituksia ks. Vir. 1932.

Inari ja *Ino* Kannaksella sekä *Iniö*.

Ihari Kangasalla ~ *Iha-* (*Ihala*, *Ihalempi*, *Ihamuoto*).

Sankari, talonnimi Hartolassa ~ *Sanki* Oulujoen vesistöissä, *Sangenlahti* Rääkkylässä, *Sankila* Pirkkalassa ja Vilppulassa; pohjana nähtävästi adjektiivinen *sanki*, *sangen*, joka on säilynyt adverbissa *sangen*.

Toivari, *Toivara* (Forsman-Koskimies, Suomal. pakan. nimistö s. 161, T. Itkonen, Lappalaisten vanhat henkilönnimet s. 22) ~ *Toiva-ikka*, *Toivio-*.

Kaihari Ylöjärvellä ~ *Kaihua* (Ii, Rovaniemi): *kaihi*, *kaiha* 'hämärä', *kaiho*.

Oikari, *Oikarainen* ~ *oiki*, *oiko*, *oikea*.

Pikkarainen ~ *pikku*.

Teutari (Lohja) ~ *Teutkoski* (Elimäki), *Teutjärvi* (Ruotsinpyhtää).

Kupari (Punkalaidun), *Kuparinen* (Sakkola) ~ *Kupila* (Uskala), *Kupainen*.

Paikkari Lönnrotin syntymäkotina ~ *Paikkola*.

Kaitara(inen) Nousiainen ~ *Kaiti-la*.

Mulari (Kainuu) ~ *Mulo* (Lumijoki): *mulo* 'nuttipää lehmä'.

Hainari (Kuru) ~ *Hainus*.

Kalmari (Saarijärvi, Korpilahti ja muuallakin) ~ *Kalmo*, *Kalmas*: *Kalmaanmaa* (Ikaalinen), *kalma*. Arvelu, että Kalmari olisi jossakin tekemisessä Ruotsin Kalmarin kanssa, ei perustu mihinkään. Omituinen on Lönnrotin sanakirjan *kalmari* 'ett blötdjur (loligo vulgaris)', siis eräs mustekalan laji. Myöskin Iso Tietosanakirja käyttää samaa nimitystä. Kun mustekala kuuluu Atlantin ja Jäämeren eläimistöön, haluaisi mielellään tietää, mistä Lönnrot on saanut kyseessä olevan nimen. Lähinnä on otaksua Ruijasta. Omituinen merkitys on *kalmari*-sanalle Sanakirjasäätiön arkistoon ilmoitettu Viljakkalasta. Sen mukaan se olisi »sonninsuorosta tehty tappeluase.»

Kalari 'myyttillinen koski loitsurunoissa' ~ *kalajaa*, *kalahtaa*.

Ihari Kangasalla, koskenimi nähtävästi Iharin kylästä; se taas *ihata* verbistä.

Viljari (Sauvo, jo v. 1380) ~ *Vilja*, *Viljakkala*, *Viljakainen*.

Jankkari (Kankaanpää) ~ *Jankka* (Vampula): *jankka* 'tora', *jankata* 'väittää itsepäisesti'.

Hollari (Kylmäkoski) ~ *Hollo* (useassa paikassa): *hollo* 'kumeasti haukkuva koira'.

Nappari (Kokemäki) ~ *Nappa* (Elimäki): *nappa* 'mukula; poikanaaskali'.

Makkari; V. Nissilä, Vuoksen paikannimistö I, 323 arvelee sen johtuvan venäläisestä Makar-nimestä, joka esiintyy myös paikannimessä *Makkaran-*

ranta. »Olettamusta tukee sekin, että nimi tietääkseni tunnetaan vain ahtaalla alueella Itä-Suomessa», lisää hän. Mutta Hämeenkyrössä on vanha talo *Makkarus*: *makkara*. Ruokalaji sukunimenä tavataan muutenkin: *Putro*, *Mämmi* ja *Leipä*. Luultavampaa kuitenkin on että se kuuluu yhteen *Makkonen*-nimen kanssa: *Makko* ~ *makea*, niinkuin *sokko* ~ *sokea*.

Mihari Hämeenkyrössä on minulle etymologisesti epäselvä. Olisiko alunperin ollut **Nihari*, jolloin se liittyisi *Nihattu* nimeen?

Montari (Orimattila) ~ *Montonen*.

Kahuri, *Kaharla* (Vihti) ~ *kaha* 'eräs linnunpyydys'.

Reuhari (kari Näsijärvässä, keskellä laajaa selkää) 'reuhaaja'.

Piuhari (Teisko) Lönnotin mukaan 'härän nimi' ~ *piuhata*.

Moskari (Ruovesi) ~ *moskata* 'paiskata sikin sokin', *moskuri* 'nuija'.

Hoskari (Keuruu) ~ *hoskata* 'hutiloida', *hoske* 'lestintäyte'.

Ritari (R.-*metsä*, Mynämäki, R.-*salmi*, Ylöjärvi), *Ritala*-nimisistä ta-
loista on jokunen aikaisemmin kuulunut *Ritarla* ~ *Rita-*, *Rito-niemi*, *-lahti*,
-vuori useammassa paikassa: *rita* 'ketun tai suden pyydys'. Todennäköisesti
perustuvat eräät *ritari*-nimet r. *riddare*-sanasta otettuun *ritariin*.

Ilmari esiintyy useissa Varsinais-Suomen, Satakunnan ja Hämeen
sekä Etelä-Pohjanmaan pitäjissä ~ *Ilma-*, *Ilmo*-nimet, *Ilme-Ilmetty*.

-ari:n rinnalla esiintyy etuvokaalisiin kantasanoihin liittynyt *-äri*.

Hyväri ~ *Hyvönen*; *hyvä*.

Kähäri ~ *Kähö*: *käheä*.

Syväri (*Nilsinä*) ~ *syvä*.

Ätsäri, *Ähtäri* ~ *Ähtävä*, alk. *ätsävä*; Kaustisissa ja Vetelissä, joissa
myös *metsä* kuuluu *messä*, sanotaan *Ässävä*. Siitä johtuu myös ruotsalainen
nimimuoto *Esse*. Kantasanaa en tunne, saattaisikohan ajatella lapin
verbiä *æccet* 'rakastaa'? Vai olisiko *Ätsäri*, *Ähtäri* assimiloitunut **etsäri*:stä?
Lönnotilla on *etsällinen* 'kauhea' (hemsk).

Kun ajattelee rinnakkain olevia *Koli*: *Kolari*, *Sanki*: *Sankari*, niin
heikkenee usko tohtori T. E. Uotilan väitteeseen, että suomen *-ari* aina
olisi vierasta perua. *Ilmari* saanee kunnan suomalaisena jäädä kunniaansa.

J. J. Mikkola.